

Vihreät - De Gröna

Kulttuuripoliittinen ohjelma

Hyväksytty puoluevaltuuskunnan kokouksessa 27.5.2018

Johdanto

Kulttuuri on sivistyksellinen perusoikeus. Oikeus omaan kulttuuriin ja jokaisen oikeus päästä osalliseksi sivistyksestä ja kulttuurista on turvattu niin Suomen perustuslaissa kuin Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksessa. Kulttuuri on myös olennainen työkalu itsensä ja ympäröivän maailman hahmottamiseen sekä yksilön ja yhteisön identiteetin rakentamiseen. Kulttuuri on merkitysten antamista ja välittämistä, ja menneiden sukupolvien kädenjäljen ja kulttuuriperintöjen vaaliminen luo vahvan perustan tämän päivän ja huomisen rikkaalle kulttuurielämälle. Kaikki inhimillinen toiminta on pohjimmiltaan kulttuuria, mutta luovuudella ja itseilmaisulla on kulttuurissa erityinen rooli. Tässä ohjelmassa kulttuurilla tarkoitetaan toimintaa, jossa ihminen käyttää omaa luovuuttaan ja itseilmaisuaan tai osallistuu taiteeseen ja luovaan toimintaan. Taide on tärkeä osa kulttuuria – kaikki taide on kulttuuria, mutta kaikki kulttuuri ei ole taidetta.

Vihreän kulttuuripolitiikan ytimessä ovat taiteen vapaus ja itseisarvo sekä kulttuuripalveluiden monimuotoisuus ja tasa-arvoinen saavutettavuus. Puolustamme ilmaisun- ja sananvapautta sekä taiteen moninaisuutta. Tuemme mahdollisuutta tehdä taidetta erilaisista lähtökohdista, erilaisiin tarpeisiin ja erilaisille yleisöille, emmekä halua yhteiskunnan säätelevän taiteen sisältöjä. Haluamme vahvistaa taiteen ja kulttuurin asemaa yhteiskunnassa ja nostaa vahvan ja rohkean kulttuuripolitiikan yhteiskunnallisen keskustelun ytimeen. Näemme vilkkaan kulttuurielämän paikallisena vetovoimatekijänä ja haluamme muistuttaa kulttuurin ja taiteen tärkeydestä ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista kaikilla päätöksenteon tasoilla.

Vihreille kulttuuri on peruspalvelu, joka kuuluu kaikille ja on osa jokaisen ihmisen elämää. Kaikilla on oltava mahdollisuus nauttia kulttuuripalveluista ja taiteen harrastamisesta asuinpaikasta, taustasta ja elämäntilanteesta riippumatta. Kulttuurin saavutettavuutta ja kaikkien osallisuutta edistetään myös turvaamalla taiteen ja kulttuuripalveluiden monimuotoisuus ja tukemalla kulttuurin eri muotoja tasapuolisesti. Elinvoimainen kulttuuri ammentaa jatkuvasti ympäröivistä yhteisöistä ja luo uusia alakulttuureja rikastuttamaan itseään, ja vahvistamalla erilaisten kulttuurien asemaa yhteiskunnassa tuetaan myös vähemmistöjen hyvinvointia.

Kulttuuri tarvitsee toimivat rakenteet. Kulttuuria ei voi jättää vain markkinoiden tai ihmisten hyväntahtoisuuden varaan, vaan valtion ja kuntien on kannettava vastuunsa kulttuurin rahoituksesta. Vihreiden mielestä kulttuuriin ja taiteeseen kannattaa panostaa nykyistä enemmän ja monipuolisemmin rahaa, sillä riittävä ja monipuolinen rahoitus takaa elävän ja monipuolisen taiteen. Nostetaan kulttuurin rahoitus vähintään prosenttiin valtion budjetista.

Taidetta ei synny ilman taiteilijoita. Niin taiteilijoiden toimeentuloa kuin sosiaaliturvaa tulee parantaa merkittävästi ja siirtymistä toimeentulon muotojen välillä tulee sujuvoittaa. Pohja taiteilijoiden työlle luodaan varhaiskasvatuksesta aina korkeakoulutukseen jatkuvalla laadukkaalla taidekoulutuksella, jossa taideaineet kuuluvat jokaisen suomalaisen koulusivistykseen ja taiteen perusopetus on tasa-arvoisesti kaikkien ulottuvilla.

Kulttuuri ja taide ovat myös keskeinen osa suomalaista yhteiskuntaa. Luovat alat muodostavat merkittävän osan Suomen kansantaloudesta, ja niiden menestystä voidaan edelleen parantaa luovien alojen markkinoita kehittämällä ja tukemalla luovien käytäntöjen soveltamista laajasti

yhteiskunnassa. Kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutukset ovat kiistattomat, ja sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäksi taiteilijoiden osaamista voidaan hyödyntää myös monilla muilla yhteiskunnan aloilla. Kulttuuri ja taide auttavat meitä asettumaan toisen ihmisen asemaan ja ymmärtämään maailmaa eri näkökulmista, ja niiden keinoin voidaankin lisätä yhteenkuuluvuutta, yhteisöllisyyttä, empatiaa ja vuoropuhelua yli sosiaalisten ja kulttuuristen rajojen ja edistää näin yhteiskuntarauhaa. Vihreä kulttuuripolitiikka auttaa rakentamaan parempaa yhteiskuntaa kaikille.

Kulttuuristen perusoikeuksien turvaaminen

Kulttuuripalvelujen saavutettavuus

Kaikilla tulee olla oikeus saavutettaviin ja yhdenvertaisiin kulttuuripalveluihin. Sekä ammattimaisesti tehdyn taiteen että kulttuurin harrastusmahdollisuuksien tulee olla kansalaisten saatavilla ja helposti saavutettavissa. Läheltä löytyvien matalan kynnyksen kulttuuripalvelujen tarjonta tukee hyvinvointia ja vahvistaa osallisuuden tunnetta. Lähipalvelujen käyttö ja niiden toteuttamiseen osallistuminen myös vahvistavat lähidemokratiaa ja alueen omaleimaisen kulttuuritoiminnan syntymistä. Erityisen tärkeää on huolehtia niiden ihmisten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta, joiden mahdollisuudet hakeutua itse kulttuuripalvelujen pariin ovat rajalliset. Myöskään taloudellinen tilanne ei saa olla este kulttuurin harrastamiselle ja pienituloisten pääsyä kulttuuripalvelujen pariin tulee tukea rahallisesti.

- Pidetään valtion ja kuntien tuki kulttuuritoimijoille riittävällä tasolla, jotta toimijoilla on mahdollisuus tarjota myös pienituloisen kukkarolle sopivia lippuja.
- Edistetään kulttuuripalvelujen saavutettavuutta pienituloisten ja muiden erityisryhmien kohdalla erilaisin positiivisen erityiskohtelun keinoin.
- Otetaan käyttöön sosiaalitoimen ja taide- ja kulttuuritoimijoiden yhteistyömalleja, jotka parantavat taloudellisesti heikossa tilanteessa olevien osallistumista kulttuuripalveluihin.
- Poistetaan valtion museoiden perusnäyttelyiden pääsymaksut ja korvataan tulonmenetykset museoille täysimääräisesti.
- Tehdään taide-, taidekasvatus- ja kulttuuripalvelut kaikkien saavutettaviksi tukemalla kulttuuritoimijoiden yhteiskuntavastuuta. Edistetään taiteen viemistä vankiloihin, hoitolaitoksiin ja muiden sellaisten yleisöjen luokse, jotka eivät kykene itse hakeutumaan kulttuuripalvelujen luokse.
- Lisätään asukkaiden osallisuutta ja toimijuutta ottamalla heitä mukaan taide- ja kulttuuripalvelujen suunnitteluun ja toteutukseen.
- Otetaan taiteelliset menetelmät käyttöön kansalaisyhteiskuntaan osallistumisessa, elinympäristöjen kehittämisessä ja kaupunkisuunnittelussa.
- Varmistetaan, että kulttuuritiloissa huolehditaan kattavasti esteettömyydestä, niin että kulttuurin pariin pääsee esimerkiksi liikuntarajoitteista huolimatta.
- Taidelaitosten tulee puuttua systemaattisesti häirintään ja syrjintään.

Monipuoliset kulttuuripalvelut

Keskeinen osa kulttuurin lähipalveluita ovat kattava kirjastoverkko sekä riittävän tiheä orkestereiden, teattereiden, museoiden ja muiden kulttuurilaitosten verkosto. Niiden rinnalla myös taide- ja kulttuuripalveluiden monimuotoisuuden turvaaminen ja kulttuurin eri muotojen tukeminen tasapuolisesti ovat tärkeässä asemassa kulttuurin saavutettavuuden ja kaikkien osallisuuden edistämiseksi. Myös erilaisten ala-, vaihtoehto- ja marginaalikulttuurien elinvoima ja mahdollisuus

kasvaa laajemman yleisön tietoisuuteen tulee turvata. Urbanin taiteen ja katutaiteen toteuttamisen mahdollisuuksia tulee edistää.

- Turvataan taidemuseoille riittävät hankintamäärärahat, jotta ne voivat hankkia nykytaiteen teoksia kattavalta joukolta aikalaistaiteilijoita.
- Kehitetään orkestereiden, teattereiden ja museoiden palveluita sekä moniammatillisuutta osallistamisen ja yhdessä tekemisen näkökulmista.
- Luodaan katutaiteelle oma kevennetty lupaprosessi ja pyritään eroon katutaiteen lupamaksuista.
- Turvataan Kansallisen audiovisuaalisen instituutin riittävä rahoitus ja toimintaedellytykset.

Kirjastot kulttuurin kivijalkana

Kirjallisuuden saatavuus kaikille kansalaisille on panostus kulttuuriseen pääomaan. Suomen kattava ja laadukas kirjastoverkosto tukee perustuslaillisia, sivistyksellisiä oikeuksia sekä niiden tasa-arvoista toteutumista. Hyvä lukutaito mahdollistaa integroitumisen yhteiskuntaan ja turvaa yksilön inhimillisen kasvun ja hyvinvoinnin.

- Pidetään kirjaston käyttö maksuttomana ja huolehditaan kirjastojen saavutettavuudesta, kehittämisestä ja resursseista.
- Laajennetaan kirjastojen aukiolokokeiluja ja kehitetään kirjastojen asemaa koko kansan kulttuurikeskuksina – unohtamatta niiden perustehtävää kirjojen lainaamisen paikkoina.
- Kehitetään ja vahvistetaan kirjastojen monipuolista ja korkealaatuista kokoelmatarjontaa edistävää ostotukijärjestelmää. Huolehditaan kirjastojen kokoelmien monimuotoisuudesta: valtion tuen kirjastoille tulee olla riittävä esimerkiksi pienlevikkisten kulttuurituotteiden hankkimiseen ja kirjastoissa tulee olla aineistoa myös muilla kuin kotimaisilla kielillä.
- Huolehditaan siitä, että jokaisessa kunnassa on koulutettuja kirjastonhoitajia.
- Luodaan normi, joka takaa kirjastopalvelut helposti saavutettavana kunnallisena lähipalveluna: tietyn kokoista aluetta kohden tulee olla kirjasto tai kirjastoauto.
- Luodaan kustantajien ja kirjastojen välille edullinen, jatkuva sopimus sähköisten materiaalien käytöstä.

Omaehtoinen kulttuuritoiminta

Kulttuuripalveluiden käyttämisen lisäksi kaikilla tulee olla mahdollisuus itse tuottaa kulttuuria ja elävöittää omaa yhteisöään järjestämällä kulttuuritapahtumia. Ihmisten omille ideoille kuuluu lähtökohtaisesti sanoa ”kyllä”, sillä kiinnostavat tapahtumat ovat tärkeä osa elävää ja vetovoimaista kuntaa ja edesauttavat asukkaiden hyvinvointia. Vilkas kulttuurielämä luo mahdollisuuksia myös palveluelinkeinoille, kuten ravintoloille ja kahviloille. Kuntien tulee tukea kuntalaisten omaa aktiivisuutta ja yhteisöllisten tapahtumien järjestämistä helpottamalla tapahtumien lupabyrokratiaa ja tarjoamalla rahoitusmahdollisuuksia myös uudenlaiselle ja vakiintumattomalle toiminnalle.

Kulttuuri tarvitsee tilaa. Riittävän edulliset ja saatavilla olevat tilat ovat kynnyskysymys paitsi taiteen tekemiselle myös kulttuuriharrastuksille. Merkittävä osa etenkin nuorisokulttuurista tarvitsee spontaanille toiminnalleen matalan kynnyksen tiloja, joiden käyttöä eivät normit ylhäältä määritetyt taiteen raja-aidat. Niin nuorten kuin erilaisten alakulttuurien tasavertaiset mahdollisuudet omaehtoiseen kulttuurin harrastamiseen tulee turvata. Muun muassa bändikamppiä täytyy löytyä jokaisen nuoren elinpiiristä, ja ellei kunta pysty itse sellaisia järjestämään, on kunnan nuorisotoimesta löydettävä resursseja tilojen vuokraamiseen vapailta markkinoilta. Elävä taide tarvitsee toimivia ja helposti muunneltavia julkisia tiloja, jotka toimivat parhaimmillaan sekä ammattilaisten että harrastajien käytössä.

- Kunnat tarjoavat tilojaan ja muita resurssejaan harrastusryhmien ja taiteilijoiden käyttöön mahdollisimman monipuolisesti, joustavasti ja edullisesti - parhaimmillaan maksuttomasti.
- Kunnat panostavat muunneltaviin ja monikäyttöisiin yhteisötiloihin. Mahdollisuutta olemassa olevien tilojen väliaikaiseen ja osittaiseen käyttöön lisätään.
- Kehitetään kulttuurin rahoitusjärjestelmiä tukemaan perinteisten toimijoiden ohella myös spontaania ja kokeiluluontoista toimintaa.
- Tapahtumien järjestämiseen liittyvissä luvissa pyritään yhden luukun periaatteeseen. Luodaan tapahtumien järjestämiseen sujuvuutta ja tarjotaan neuvontaa byrokratian sijaan.

Kulttuurinen monimuotoisuus ja tasa-arvo

Taide- ja kulttuuripalvelujen toteuttamisessa tulisi huomioida kulttuurisesti ja kielellisesti yhä monimuotoisempi väestö. Myöskään sukupuolten välinen tasa-arvo ei toteudu kulttuurin kentällä. Maahanmuuttajaväestö ei käytä kulttuuripalveluja kantaväestön lailla, ja muualta muuttaneilla ammattitaiteilijoilla on haasteita päästä osaksi taide- ja kulttuurikenttää. Rahoituksen kohdistaminen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi rakentaa yhteiskunnallista tasa-arvoa. Maahanmuuttajataustaisten taiteilijoiden osuutta ja kuulemistä heitä itseään koskevassa päätöksenteossa ja alan strategisessa kehittämisessä tulee lisätä. Taiteen ja kulttuurin kokemisen ja tekemisen sekä taiteilijuuden tulee olla saavutettavaa vammaisille aina taiteen perusopetukseen osallistumisesta lähtien.

- Huomioidaan kulttuurinen monimuotoisuus kulttuurirahoituksen kriteereissä. Kulttuurirahoituksen jaossa tähdätään sukupuolten väliseen tasa-arvoon.
- Kehitetään toimielinten käytännön työskentelyssä mahdollisuuksia hyödyntää eritaustaisten ihmisten asiantuntemusta myös muilla kielillä kuin suomeksi tai ruotsiksi.
- Edistetään anonyymiä työnhakua taiteen- ja kulttuurin alojen rekrytoinneissa.
- Varataan valtionosuutta saavien taidelaitosten toimintamenoista paikkakunnan väestön kulttuurista monimuotoisuutta vastaava prosenttiosuus toimintaan, joka tukee erilaisten kulttuuristen sisältöjen tasavertaista saatavuutta.
- Puolustetaan kulttuurivähemmistöjen ja alkuperäiskansojen kulttuurisia oikeuksia, kuten oikeutta opiskella, harjoittaa kulttuuria omalla kielellä ja mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon.
- Puolustetaan paikallisen kulttuurin säilymisen edellytyksiä niin kotimaassa kuin kehitysyhteistyössä.
- Parannetaan taiteen kokemisen ja tekemisen saavutettavuutta vammaisille.

Digitaalisuus saavutettavuuden edistäjänä

Digitaaliset palvelut edistävät kulttuurin saavutettavuutta. Esimerkiksi museoiden kokoelmien digitointiaste ei kuitenkaan ole vielä riittävällä tasolla. Nykyiset järjestelmät ovat useimmissa museoissa tulleet käyttöhistoriansa loppuun, ja kokoelmatiedot on siirrettävä verkkopohjaisiin pilvipalveluihin. Uusien tietojärjestelmien käyttöönotto on museoille merkittävä kustannus, ja ilman kohdennettua lisärahoitusta tätä muutosta ei saada aikaiseksi riittävän nopealla aikataululla.

- Varataan kulttuuriperinnön digitalisaatioon riittävästi resursseja ja kiinnitetään huomiota museotyön digitalisointiin. Kokoelmien digitoinnin lisäksi digitoidun materiaalin hallinnan, saavutettavuuden ja käytön mahdollistavien järjestelmien käyttöönotto edellyttää lisäresursointia.

Taiteen ja kulttuurin rahoitus

Kunnat taiteen ja kulttuurin rahoittajina

Kuntien lakisääteisenä tehtävänä on edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa. Kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan taiteen harjoittamista ja harrastamista, taidepalvelusten tarjontaa ja käyttöä, kotiseututyötä sekä paikallisen kulttuuriperinteen vaalimista ja edistämistä. Kunnan tehtävänä on myös järjestää kunnan asukkaille mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla. Kunnille myönnetään valtionosuutta kulttuuritoimintaa varten. Kulttuuritoiminnan osuus kuntien kokonaismenoista on suhteellisen pieni (noin 1,7-4,4 %), mutta kuntien välillä on isoja eroja.

Kunnat ovat taide- ja kulttuurilaitosten suurin rahoittaja sekä alan kolmannen sektorin toimijoiden keskeinen rahoittaja. Kunnat myöntävät avustuksia ja tekevät erilaisia kumppanuussopimuksia toimijoiden kanssa. Kunnat ovat vähentäneet omaa kulttuuritapahtumien ja -palveluiden tuotantoaan ja ostopalveluiden rooli on kasvanut. Ilman monimuotoista ja laajaa yhdistyskenttää kulttuurin tarjonta, saavutettavuus ja mahdollisuudet harrastaa erilaisia kulttuurin muotoja olisivat paljon rajoitetummat ja yksipuolisemmat.

Maailman nopeat muutokset muuttavat myös tarvetta taiteelle ja kulttuurille. Taiteelle ja taiteilijoiden osaamiselle on paljon uusia mahdollisuuksia ja käyttötapoja, joita ei ole osattu aiemmin ennustaa: taidetta voidaan hyödyntää osana oppimista, maahanmuuttajien integraatiota, julkista tilaa ja sen suunnittelua, yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutumista, palvelumuotoilua sekä innovaatioiden ja luovien työtapojen löytämistä. Kunnat ovat avainasemassa tämän potentiaalin tunnistamisessa ja hyödyntämisessä.

- Kuntien tulee jatkossakin huolehtia taidelaitosten rahoituksesta yhteistyössä valtion kanssa.
- Jokaisessa kunnassa tulee olla haettavana avustuksia taiteen ja kulttuurin toimijoille.
- Kuntien pitää tarjota taiteilijoille vuokratapaita tai kohtuuhintaisia, tarkoitukseen sopivia tiloja.
- Mahdollistetaan taiteen ja taiteilijoiden osaamisen hyödyntäminen kunnissa yhä uusilla toiminnan alueilla.
- Kulttuuri tulee nostaa kunnan tavaramerkiksi ja kulttuurimatkailua kehittää tulevaisuuden alana, joka lisää maakuntien elinvoimaisuutta ja vahvistaa niiden elinkeinoelämää.
- Valtion tulee kehittää maakuntien vastuita ja velvollisuuksia osana taide- ja kulttuuritoimialaa.

Valtionosuusjärjestelmä

Kulttuuripolitiikan tulee mahdollistaa korkeatasoisen kulttuurin ja taiteen edellytykset Suomessa. Ammattimaisen taiteen rahoittaminen on elinehto kukoistavalle suomalaiselle kulttuurille. Taide on työvoimavaltainen ala, jonka tukieuron työllistävä vaikutus on poikkeuksellisen merkittävä. Valtionosuusjärjestelmä on kulttuurin rahoituksen perusta, ja siihen osoitetut resurssit johtavat suoraan taiteilijoiden ja muiden taidealoilla työskentelevien palkkaamiseen.

Esittävien taiteiden ja museoiden valtionosuusjärjestelmää tulee uudistaa ottaen huomioon yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ja tulevaisuuden haasteet. 2020-luvun valtionosuusjärjestelmän tulee kannustaa toimijoita monipuoliseen, vaikuttavaan, laadukkaaseen ja

taiteellisesti korkeatasoiseen toimintaan sekä pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kehittämiseen ja uudistamiseen, joka tukee kulttuuripalvelujen monipuolista tarjontaa ja saavutettavuutta.

- Kehitetään valtionosuusjärjestelmää nykyistä monimuotoisemmaksi.
- Puretaan rahoituksen indeksijäädtykset ja nostetaan valtionosuudet kustannuskehityksen mukaiselle tasolle, jotta valtionosuutta saavat toimijat pystyvät täyttämään tehtävänsä täysimääräisesti ja erilaiset palvelutarpeet huomioiden.
- Parannetaan valtionosuuden piirissä olevien ja vapaan kentän toimijoiden yhteistyötä tilojen käytössä.
- Vahvistetaan esittävän taiteen ja museoalan toimintaa niin nykyisen valtionosuusjärjestelmän piirissä kuin sen ulkopuolella toimivalla, harkinnanvaraisen rahoituksen piirissä olevalla ammattikentällä.
- Kehitetään taiteen rahoituksen ja rakenteiden joustavuutta, jotta ne kykenevät ottamaan huomioon uudet, vielä syntymättömät taideilmiöt.
- Luodaan eri musiikin lajeja palveleva klubiverkosto, jonka tavoitteena on asianmukaisten puitteiden luominen monimuotoiseen esitystoimintaan.
- Varmistetaan valtakunnallista tanssin kenttää palvelevalle Tanssin talolle riittävä rahoitus.

Prosenttiperiaate

Prosenttiperiaate on päätös käyttää osa rakennushankkeen määrärahasta taiteeseen. Taiteen ja kulttuurin prosenttiperiaatteen tavoitteena on laajentaa taiteen rahoituspohjaa sekä parantaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Prosenttiperiaate voidaan huomioida valtion, kunnan tai maakunnan kaavoitus- tai rahoituspäätöksessä tai se voidaan esimerkiksi asettaa tontinluovutuksen ehdoksi. Periaate soveltuu niin uudisrakentamiseen, peruskorjauksiin ja täydennysrakentamiseen, infrarakentamiseen kuin eri hallintokuntien palveluihin.

Prosenttiperiaatteen käyttöä tulee laajentaa luomalla rakennushankkeisiin kytkeytyvän prosenttiperiaatteen rinnalle uusi toimintatapa, jolla voidaan lisätä eri taide- ja kulttuuripalvelujen tarjontaa sekä käyttöä muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

- Kehitetään taiteen ja kulttuurin prosenttiperiaatetta ja luodaan malli sen laajentamiseksi kaikkiin kuntiin ja maakuntiin.
- Luodaan pohjoismaisten mallien (esim. Ruotsin Statens Konstråd) mukaisesti yksi julkisen hallinnon organisaatio, joka edistää prosenttiperiaatetta ja antaa julkisen taiteen neuvontaa.
- Pilotoidaan ja otetaan käyttöön maakunnissa rahoitusmalli, jossa tietty prosenttiosuus sosiaali- ja terveyssektorin käyttömenoista osoitetaan taiteen ja kulttuurin käyttöön hoito- ja asiakastyössä.
- Tuetaan prosenttiperiaatteen laajentamista muille kuin visuaalisen taiteen aloille.

Yleisradion rahoitus ja tehtävät

Yleisradio kantaa vastuuta demokraattisesta kansalaisyhteiskunnasta ja on kirjastolaitoksen ohella keskeinen sivistystä, kulttuuria ja kotimaisia kieliä kaiken kansan keskuuteen levittävä taho. Valtion on huolehdittava Yleisradion riippumattomuudesta takaamalla sille ennustettava ja riittävä rahoitus. Kestävällä rahoituksella turvataan myös Yleisradion mahdollisuus huolehtia sille laissa annetuista tehtävistä: kulttuuriperinnön vaalimisesta sekä suvaitsevaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kulttuurin edistämisestä, samoin kuin korkeatasoisen kotimaisen tv-draaman ja fiktion sekä ohjelmatarjonnan tuottamisesta myös vähemmistöjen ja maahanmuuttajien äidinkielellä.

- Turvataan Yleisradion rahoituksen riippumattomuus päättämällä siitä parlamentaarisesti ja pitämällä Ylen rahoitus valtion budjettikehyksen ulkopuolella.

- Turvataan Yleisradion mahdollisuudet monipuoliseen ohjelmatarjontaan kaikilla kotimaisilla kielillä ja muilla Suomessa puhutuilla kielillä.

Rahapelien tuotto kulttuurin rahoituksena

Kulttuurin ja taiteen rahoitus on valtion vuoden 2018 talousarviossa yhteensä 456,6 miljoonaa euroa. Tästä rahoituksesta rahapelitoiminnan voittovarojen osuus on yli puolet: 244,3 miljoonaa euroa, jossa on 10,7 miljoonaa euroa kasvua edellisvuoteen verrattuna.

Kulttuurialojen toimijoille on tärkeää, että toiminnan rahoitus on mahdollisimman ennustettavaa. Valtion rahoituksen sitominen enenevässä määrin rahapelitoiminnan tuottoihin luo toimintaan vakauden sijasta epävarmuutta. Vaikka veikkausvoittovarojen edunsaajat tuottavat hyvää suomalaiselle yhteiskunnalle, rahapelitoiminta on pohjimmiltaan epäeettistä toimintaa, joka kerää voittoja pienituloisten ihmisten peliriippuvuudella. Kulttuurin rahoitus ei saa siirtyä enenevässä määrin rahapelien tuotolla rahoitettavaksi.

- Siirretään pitkällä aikavälillä taidelaitosten lakisääteiset valtionosuudet rahoitettavaksi veikkausvoittovarojen sijasta valtion budjetista.

Taiteilija-apurahat

Ilman taiteilijan työtä ei ole myöskään taidetta: taiteellinen työskentely on kaiken taiteen, kulttuurin ja luovien alojen perusta. Valtion tärkeimpiä tapoja tukea taidetta on mahdollistaa taiteilijoiden kokopäiväinen taiteellinen työskentely. Taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämisen kannalta valtion taiteilija-apuraha on keskeisin tukimuoto, ja sen taiteilijaa työllistävä vaikutus on välitön. Valtion taiteilija-apurahoilla työskentelee vuodessa yli 600 eri alojen taiteilijaa.

Valtion taiteilija-apurahojen rahallinen arvo on 1990-luvun puolivälin jälkeen selkeästi jäänyt jälkeen yleisestä ansiotason kehityksestä. Taiteilija-apurahan tasoa tulisi tarkistaa suhteessa nykyiseen ansiotasoon ja ostovoimaan. Valtion taiteilija-apurahan tasolla on myös heijastusvaikutus yksityisten säätiöiden myöntämiin apurahiin, koska niiden verovapaa määrä määritellään taiteilija-apurahojen mukaan. Säätiöt ovat nostaneet myöntämiensä työskentelyapurahojen tasoa, ja samalla osasta apurahaa on tullut veronalaista. Valtion Taideneuvoston ehdottama sata uutta apurahavuotta olisi valtiolta kahden miljoonan euron panostus suoraan taiteilijatukeen ja vahvistaisi erityisesti nuorten taiteilijoiden toimintamahdollisuuksia sekä varmistaisi taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta myös tulevaisuudessa.

- Nostetaan valtion taiteilija-apurahojen vuosittaista euromäärää, jotta apuraha mahdollistaa paremmin taiteellisen työn täysipainoisen tekemisen.
- Nostetaan verovapaan apurahan ylärajaa nykyisestä tasosta.
- Sidotaan valtion taiteilija-apuraha valtion palkansaajien ansiotasoindeksiin.
- Kasvatetaan taiteilija-apurahojen määrää sadalla apurahavuodella.

Taiteilija-allianssi

Palkaton työ on taidealoilla edelleen ongelma, ja yksittäisten taiteilijoiden neuvotteluasema suhteessa taidelaitokseen on monin paikoin heikko. Julkisen vallan tulee edistää ja parantaa taiteen tekemisen mahdollisuuksia ja taiteilijoiden työllisyyttä tukevia ratkaisuja. Eräs tällainen on

Ruotsissa ja Norjassa käytössä oleva taiteilijoiden allianssimalli. Allianssimalli tarjoaa Ruotsissa ja Norjassa taiteilija-ammattin harjoittajalle työsuhteen, joka on lisännyt freelancetaiteilijoiden mahdollisuuksia jatkuvaan ammattimaiseen työskentelyyn, parantanut työttömyysturvan edellytyksiä ja poistanut taiteilijoiden sosiaali- ja eläketurvan aukkoja.

- Selvitetään taiteilijoiden työllisyystilanteen parantamiseksi ja freelancetaiteilijoiden toimeentulon varmistamiseksi mahdollisuutta luoda Suomeen vastaava taiteilija-allianssimalli, joka on käytössä Ruotsissa ja Norjassa. Kehitetään allianssimallia rajattujen kokeilujen muodossa.

Taiteilijan työllisyys ja toimeentulo luovilla aloilla

Taiteilijoiden toimeentulo on usein vaikeasti ennakoitavissa. Suurin osa luovan alan työntekijöistä työskentelee freelancereina, ilman vakituista työnantajaa. Taiteilijoiden siirtymät palkkatyön, yrittäjyyden ja apurahojen välillä eivät ole helppoja, sillä sosiaaliturvan näkökulmasta Suomessa työtä tehdään joko työsuhteessa tai yrittäjänä, ja tämä jako vaikuttaa muun muassa siihen, toimiiko sosiaaliturvan järjestäjänä ja eläkemaksujen maksajana yrittäjä vai työnantaja.

Työttömyysturvajärjestelmä ja taiteellisen työn tulkinta yrittäjyydeksi on taiteella itsensä työllistävälle ankaria ja vaikeaselkoisia. Lisäksi vuoden 2018 alusta voimaan astunut työttömyysturvan aktiivimalli ei ota huomioon taiteellisen työn luonnetta, ja aktiivisuusehdon täyttäminen luovilla aloilla on haastavaa muun muassa tulkintaongelmien vuoksi. Moni itsensä työllistäjä hakee ratkaisua sosiaaliturvan ongelmiin liittymällä osuuskunnan jäseneksi. Aina osuuskunnan kautta tehty työ ei kuitenkaan oikeuta työttömyysturvaan, ja tällöin henkilö on vakuuttanut itseään turhaan osuuskunnan kautta.

- Edistetään Vihreiden mallin mukaisen perustulon käyttöönottoa toteuttamalla kattavampi perustulokokeilu, jossa taiteilijat ovat mukana yhtenä kokeiluryhmänä.
- Saatetaan itsensä työllistäjien ja freelancereiden sosiaaliturva tasavertaiseksi palkkatyöhön verrattuna esimerkiksi selkiyttämällä TE-toimistojen ja työttömyysetuuden maksajien soveltamisohjeita yrittäjyyden ja aktiivimallin osalta
- Mahdollistetaan portaaton liikkuminen työsuhteen ja yrittäjyyden välillä ottamalla käyttöön yhdistelmäturva, jonka avulla voidaan vakuuttaa palkkatyö ja yritystoiminta työttömyysturvassa samanaikaisesti.
- Lavennetaan perusteettoman edun palautus -periaatetta koskemaan tilanteita, joissa sosiaalivakuutusmaksuja maksanut ei lopulta olekaan oikeutettu turvaan. Tällöin hän saa kertasuorituksena takaisin korkoineen viimeisen 10 vuoden aikana maksamansa turhiksi osoittautuneet sosiaalivakuutusmaksut.
- Otetaan käyttöön taiteilijoille urheilijoiden urheilutulon kaltainen malli, jossa taiteellisen työn oikeuttamat epäsäännölliset korvaukset tulee voida rahastoida ja jakaa toimeentulona usean vuoden ajalle vuosittaisen tasauksen keinoin.

Eläkkeet ja apurahojen sosiaaliturva

Liki kaikki taiteilijat työskentelevät apurahalla jossain vaiheessa uraansa. Laki apurahansaajien sosiaaliturvasta säädettiin vuoden 2009 alusta. Alle neljän kuukauden mittaiset apurahat eivät kuitenkaan edelleenkaan kerrytä ansiosidonnaista sosiaaliturvaa. Taiteilijat maksavat työskentelyapurahoista Maatalousyrittäjien eläkevakuutusta (MYEL) ja yrittäjänä toimiessaan muusta työtulostaan Yrittäjien eläkevakuutusta (YEL), ja samaan työpanokseen kohdistuu joissain tapauksissa kaksinkertainen vakuutusmaksu. Alasta riippumatta luovan työn tekijän toimeentulo kertyy yleensä useasta lähteestä. Yksittäiselle luovan työn tekijälle voi siis kertyä eläkettä sekä

TyEL-vakuutuksen että YEL-vakuutuksen perusteella. Lisäksi apurahansaajalle voi kertyä eläkettä MYEL-järjestelmän perusteella.

Taiteilijoiden eläkekertymä on yleensä pieni. Tähän on vastattu valtion ylimääräisillä taiteilijaeläkkeillä, joiden määrä on kuitenkin jäänyt jälkeen suhteutettuna taiteilijakunnan kasvuun. Taiteilijaeläkkeitä on vuosittain jaettavana 51 kappaletta, ja sen saa vain noin 10 % hakijoista. Taiteilijoiden saamat apurahat eivät vuoteen 2009 asti kerryttäneet lainkaan eläkettä.

- Uudistetaan ammattitaiteilijoiden eläketurvaa ja vakuutetaan kaikki taiteellinen työ MYEL-vakuutuksella. Siirretään apurahalla työskentelevän taiteilijan kaikki eläkevakuuttaminen MYEL:n piiriin ja poistetaan päällekkäinen MYEL/YEL-vakuuttaminen.
- Parannetaan apurahansaajan sosiaaliturvaa sallimalla lyhyiden apurahojen laskeminen yhteen.
- Säädetään eläkemaksujen maksamisvelvollisuus työkorvauksiin vastaavalla tavalla kuin julkisten alojen eläkelain (81/2016) 4 §:ssä on säädetty, jolloin nämä korvaukset tulevat laajemmin eläketurvan piiriin.
- Kannetaan vastuu ikääntyvistä taitelijoista. Lisätään vuosittain myönnettävien ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden määrää sadalla kappaleella.

Kuvataiteen rakenteet ja näyttelypalkkiojärjestelmä

Kuvataiteilijoiden ansiotaso on kaikista ammattitaiteilijoista heikoin. Alan työllistävät rakenteet ovat muihin taiteenaloihin verrattuna heikot, ja kuvataiteilijat tekevät paljon ilmaista työtä. Kuvataiteilijat rahoittavat paitsi oman työskentelynsä myös teostensa esittämisen maksamalla galleriavuokraa. Taidemuseot eivät työllistä kuvataiteilijoita, ja kuvataiteilijoiden neuvotteluasema suhteessa näyttelyiden järjestäjiin on heikko. Kuvataiteen rahoitus on pientä suhteessa taiteilijakunnan kokoon, ja alalla on liian heikot välittäjä rakenteet. Selvitysten mukaan valtaosa kuvataiteilijoista ei saa korvausta museonäyttelyn eteen tekemästään työstä. Kuvataiteen rahoitus ja rakenteet tuleekin saattaa ajan tasalle kehittämällä taiteenalalle uusia rahoitusinstrumentteja.

Kuvataiteilijan tulee saada korvaus taidenäyttelyn eteen tekemästään työstä. Julkista rahoitusta saavien organisaatioiden ei tule teettää taiteilijoilla vastikkeetonta työtä. Näyttelypalkkiosopimus ei korvaa tekijänoikeudellisia korvauksia (näyttelykorvaus). Näyttelypalkkiolla tarkoitetaan taiteilijalle näyttelyn yhteydessä maksettavaa korvausta, ja sen perusteena on näyttelyn yhteydessä tehtävään työhön liittyvän työpanoksen ja tuotantokustannusten korvaaminen. Näyttelypalkkiosopimuksella yhdenmukaistetaan taidealan sopimuskäytäntöjä ja parannetaan taloudellista ennakoitavuutta sekä museoiden että taiteilijoiden osalta.

- Luodaan Suomeen näyttelypalkkiojärjestelmä, jonka avulla taiteilijoiden edellytykset saada korvaus työstään paranevat.
- Ulotetaan näyttelypalkkion maksamista koskeva yleissopimus koskemaan vähintään valtion rahoittamia taidemuseoita.
- Valtion sisällyttää näyttelypalkkioiden osuuden näyttelyjärjestäjille myönnettävään rahoitukseen.
- Kehitetään tukea taiteilijavetoisten gallerioiden vuokrattomuuden tai kohtuuhintaistamisen edistämiseksi.
- Kehitetään visuaalisten taiteiden välittäjä rakenteita.

Luovien alojen markkinat

Luovista aloista taloudellista hyvinvointia

Luovat alat muodostavat noin kolme prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Osuus on alempi kuin muissa Pohjoismaissa, mutta korkeampi kuin esimerkiksi Suomen talouden perinteisiin kivijalkoihin kuuluvalla metsäsektorilla. Parhaimmillaan luovat alat ovat työllistäneet yli 100 000 suomalaista, ja kun tuotannollinen työ vähenee, taide toimii kasvun moottorina. Luovien alojen menestyksellä on myös heijastevaikutuksia muille aloille: esimerkiksi sen välilliset työllistämisaikutukset matkailuun, liikenteeseen ja ravintola-alaan ovat huomattavat.

- Tunnustetaan luovien alojen keskeinen merkitys Suomen kansantaloudelle ja nostetaan ne elinkeinopolitiikan keskeiseksi kehittämisalueeksi.
- Arvioidaan vuosille 2017-2019 säädetyn audiovisuaalisen alan 25 % tuotantokannustimen vaikutukset ja jatketaan tuen voimassaoloa mahdollisuuksien mukaan tämän jälkeenkin.

Toimiva ja osaava välittäjäporras

Toimiva ja osaava välittäjäporras mahdollistaa suomalaisen taiteen kansainvälistymisen ja luo teoksille parhaat myyntikanavat. Taiteen tuotantoketjujen toimintamahdollisuuksia voidaan kehittää muun muassa paikantamalla kehitystarpeita, järjestämällä niihin liittyvää koulutusta ja hyödyntämällä taidealojen järjestöjen asiantuntijuutta.

- Korotetaan opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuriviennin edistämisen määrärahaa.
- Kehitetään visuaalisen taiteen kansainvälistymistä ja välittäjäportaan liiketoimintaosaamista ja toimintaedellytyksiä sekä siten taiteen myyntiä ja taiteilijoiden tulonmuodostusta.
- Panostetaan kirjallisuuden vientiin ja vahvistetaan kirjallisuuden agentuuritoimintaa.

Tekijänoikeuskorvaukset

Työstä saatavan suoran korvauksen lisäksi monen luovan alan tekijän toimeentuloa kerryttävät myös tekijänoikeuskorvaukset. Tekijänoikeuspolitiikka ja tekijänoikeuslainsäädäntö takaavat tekijöille heidän moraaliset oikeutensa ja oikeudet kohtuullisiin korvauksiin teosten käytöstä. Tekijänoikeuskorvaus on tekijänoikeuden luovutuksen perusteella saatua korvausta, joka voi perustua esimerkiksi kirjan tai äänitteen myyntiin tai kertyä tekijänoikeusjärjestön kautta, tekijänoikeuslakiin kirjatun niin kutsutun sopimus- tai pakkolisenssin perusteella tai vaikkapa työehtosopimuksen perusteella. Tekijänoikeuskorvaukset vähentävät taiteilijan riippuvuutta apurahoista ja muista tuloista. Tekijänoikeuksiin liittyy kuitenkin avoimia kysymyksiä, kuten korvausten maksaminen yritykselle ja huomioiminen sosiaaliturvassa, jotka tulee ratkaista taiteilijan toimeentulon parantamiseksi.

Tekijänoikeus on markkinoita ja taiteilijoita auttava rakenne, jonka tarkoituksena on saattaa teokset yleisön saataville ja tuoda taiteilijoille tuloa teosten käytöstä. Luovien alojen vienti on pääasiassa oikeuksien kaupallistamista, ja vientitulojen maksimointi edellyttää, että oikeuksien suomalaiset omistajat eivät joudu luopumaan oikeuksista tai myymään niitä epäedullisin ehdoin.

- Puolustetaan sitä, että tekijänoikeuskorvaukset kerryttävät jatkossakin luovan alan tekijän sosiaaliturvaa.
- Vahvistetaan tekijänoikeussuojaa huomioiden uudet käyttöalustat ja -tavat. Jatketaan työskentelyä sen puolesta, että luova ala saa oikeudenmukaisen korvauksen silloin kun verkon alustapalvelut hyödyntävät luovien alojen tekijöiden sisältöjä.
- Selvitetään tekijänoikeuskorvausten saajan mahdollisuutta vakuuttaa tulonsa MELA-järjestelmässä.
- Otetaan käyttöön Ruotsissa käytössä oleva *individuell visningsersättning*-korvaus, joka maksetaan luovutettujen teosten julkisesta näyttämisestä esimerkiksi valtion ja kuntien eri instituutioissa.
- Lisätään yleistä tietoutta tekijänoikeudesta, ja varmistetaan oikeudenhaltijoiden kyky hahmottaa sekä valvoa omia oikeuksiaan.

Luovien alojen vienti

Taidekenttä on kansainvälinen. Siksi myös taide- ja kulttuuripalveluja suunniteltaessa pitää ottaa huomioon kansainvälinen saavutettavuus ja kiinnostus. Luovien alojen yritysten ja muiden toimijoiden pieni koko on haaste toimialan kasvulle ja kansainvälistymiselle. Yrityspalvelut eivät nykyisellään tarjoa monialaiseen verkostoitumiseen riittävän vahvaa alustaa, ja opetus- ja kulttuuriministeriön pienten valtionavustusten lisäksi tuotekehitykseen ja markkinointiin on saatavilla niukasti rahoitusta. Yrityspalvelujen toimijoilla on rajallisesti erityisosaamista, jota tarvitaan aineettoman arvon luomiseen perustuvien tuotteiden ja palveluiden menestymispotentiaalin arvioinnissa.

- Hyödynnetään luovien alojen toimijoiden osaamista muiden alojen yritysten kilpailukyvyyn vahvistamiseksi sekä viennin ja jalostusarvon nostamiseksi.
- Suomen valtion tuki luovien alojen viennille on nykyisellään riittämätöntä.
- Kehitetään luovien alojen yritys-, kasvu-, neuvonta-, koulutus- ja kansainvälistymispalveluita.

Kulttuuri ja koulutus

Taito- ja taideaineet varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa

Taito- ja taideaineiden opetus perusopetuksessa on kaikille tasa-arvoisen ja yleissivistävän taidekasvatuksen perusta. Taito- ja taideaineet kehittävät kokonaisuuksien hallintaa, uuden luomista ja tiedon konstruointia sekä ongelmanratkaisukykyä, innovaatiokykyä ja rohkeutta toimia muuttuvissa tilanteissa. Ne myös luovat pohjan laaja-alaisesti sivistyneiden taiteilijoiden ja kädentaitajien koulutukselle. Taito- ja taideaineiden opetuksen asema perusopetuksessa tulee taata varaamalla niille riittävä tuntimäärä opetuksessa, ja myös varhaiskasvatuksessa tulee olla mahdollisuus tutustua kulttuurin eri muotoihin ja niiden tekijöihin. Tunnustamme lasten itsensä tuottaman taiteen ja kulttuurin.

- Vahvistetaan kulttuurin asemaa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmissa sekä taito- ja taideaineiden asemaa peruskoulussa.
- Turvataan kunnissa asianmukaiset, oppimista tukevat tilat taito- ja taideaineiden opiskelulle.
- Tuetaan taloudellisesti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyötä taide- ja kulttuurialan toimijoiden kanssa.
- Tarjotaan luokanopettajille taide- ja kulttuurialan täydennyskoulutusta.

Taiteen perusopetus

Suomalaisen taidemusiikin kansainvälinen menestys on hyvä esimerkki siitä, miten määrätietoinen ja pitkäjänteinen satsaus koulutukseen on tuottanut monipuolista ja laaja-alaista menestystä. Taiteen perusopetus antaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden opiskella taidetta pitkäjänteisesti koko nuoruusiän ajan. Laadukkaan perusopetuksen turvaaminen edistää taidekasvatuksen saavutettavuutta, luo edellytyksiä koulujen ja päiväkotien kanssa tehtävälle yhteistyölle sekä tuottaa heijastevaikutuksia kuntien kasvatus- ja hyvinvointipalveluihin. Taiteen perusopetus tuleekin nähdä kunnissa voimavarana ja osana kunnan kulttuuripalveluverkosta. Taiteen perusopetuksen laadusta ja saavutettavuudesta tulee huolehtia niin, etteivät maksut muodostu esteeksi kenenkään taideharrastukselle.

- Turvataan monimuotoinen ja laaja-alainen taiteen perusopetus.
- Kehitetään taiteen perusopetuksen rahoitusta siten, että alueellinen tasa-arvo, kohtuulliset oppilasmaksut ja lasten ja nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua eri taiteenalojen perusopetukseen varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta turvataan.
- Tarjotaan taiteen perusopetuksen toimijoille taloudellista tukea vapaaoppilaspaiikkojen mahdollistamiseksi.
- Turvataan pitkäjänteisen taideopetuksen tasa-arvoinen saatavuus lisäämällä järjestämislupia ja opetustuntikohtaista valtionosuutta laajaan oppimäärään alueellisilla katvealueilla, kasvukeskuksissa ja eri taiteenaloilla.
- Luodaan pysyvä rahoitusrakenne yleisen oppimäärän mukaiselle taiteen perusopetukselle.

Kerhotoiminta ja kulttuurin harrastaminen

Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus kulttuuriharrastukseen, mikä edellyttää laadukkaan ja saavutettavan harrastustarjonnan lisäksi myös koulupäivän joustavuutta. Erilaiset harrastetunnit ja kerhotoiminta tulee voida sisällyttää koulupäivään, mutta siten, että toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista. Paras ajankohta harrastetunneille ovat iltapäivätunnit, jolloin esimerkiksi taiteen perusopetuksen oppilaat ja liikuntaseuroissa harjoittelevat voivat siirtyä harrastamaan omiin oppilaitoksiinsa tai harjoituspaikoille. Nuorten kulttuuriharrastuksia voidaan tukea myös tarjoamalla koululaisille mahdollisuus tutustua kulttuurin ja taiteen tekemiseen taiteilijoiden johdolla.

- Sisällytetään jokaisen lapsen kouluviikkoon mahdollisuus harrastetunteihin.
- Tarjotaan kaikille lapsille mahdollisuus päästä ainakin kerran oppivelvollisuuden aikana tekemään taidetta taidekasvattajan tai ammattitaiteilijan johdolla.

Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön ytimessä on ihmisen oma halu oppia ja kehittyä. Kansalaisopistot ovat koulutuksellisen tasa-arvon peruspilareita ja niillä on tärkeä rooli eriarvoistumisen vähentämisessä. Niiden koulutus on helposti saavutettavaa ja soveltuu kaikille, taustasta riippumatta. Vapaa sivistystyö on turvattava kaikissa olosuhteissa eikä sen tulevaisuus saa olla riippuvainen kulloistenkin kuntapäätäjien sivistystahdosta.

- Parannetaan kansalaisopistojen mahdollisuutta tukea erityisesti niiden väestöryhmien sivistystä ja sosiaalista pääomaa, jotka eivät ole muun koulutuksen piirissä.

- Hyödynnetään nykyistä paremmin kansalaisopistojen opettajien laajaa osaamista muun muassa tarjoamalla täydennyskoulutusta kunnan työntekijöille, opetusta maahanmuuttajille ja erityisryhmille sekä kuntouttavaa toimintaa.

Toisen asteen ammatillinen koulutus

Taide- ja kulttuurialan toisen asteen ammatillista koulutusta on supistettu rajusti. Supistamisen tie on nyt kuljettu loppuun, ja pienet opintoalat tulee nähdä mahdollisuutena erikoistua ja hankkia syvällistä erityisosaamista. Monilla aloilla harjaantuminen ammattiin vie aikaa, ja toiselta asteelta ammattiin valmistuvien nuorten siirtymistä työelämään tuleekin tukea. Alalle valmistuvia nuoria työllistäviä yrittäjiä tulee tukea työllistämisessä, ja nuorille itselleen tulee tarjota erityistä tukea oman yrityksen perustamiseen valmistumisen jälkeen.

- Turvataan taide- ja kulttuurialojen toisen asteen opintopaikat. Nähdään luovan alan opinnot positiivisena osana opintopolkua, vaikka opiskelija ei työllistyisi suoraan taidealalle.
- Luodaan erityinen starttirahajärjestelmä itsensä työllistäville nuorille, jotka valmistuvat aloille, joissa ammatillisten taitojen harjaannuttaminen työelämän vaatimalle tasolle vie pidempään kuin toisen asteen koulutus.
- Kehitetään nivelvaiheen verkostoja ja kumppanuuksia opiskelevien ja jo työelämässä toimivien taiteilijoiden ja kulttuurialan toimijoiden välille.
- Tarjotaan edullisia työtiloja taide- ja kulttuurialoilta valmistuneille itsensä työllistäville nuorille.

Taidealojen korkeakoulutus

Taidealojen koulutus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa on keskeinen osa suomalaista korkeakoulukenttää, ja taiteen asema ja erityistarpeet tieteen rinnalla tulee muistaa korkeakouluja kehitettäessä ja määrärahoja jaettaessa. Suomalainen taidekoulutus on maailman huipputasoa, ja taiteen yliopistokoulutuksen erityinen vahvuus on taiteen ja tutkimuksen vahva side.

Taidealojen korkeakoulutusta on ehdotettu keskitettäväksi nykyistä suurempiin yksiköihin, mutta keskittämisen sijaan tulee jatkossakin turvata taidekoulutuksen dialogisuus ja useiden saman alan koulukuntien ja koulutusohjelmien rinnakkaiselo. Samalla tulee pohtia, mitä taiteenaloja voitaisiin tuoda uusina avauksina taidekorkeakoulujen opetustarjontaan. Taidekoulutukseen sisältyvien työelämäopintojen ja nykyisellään vähäisen ammatillisen täydennyskoulutuksen tulee mahdollistaa taiteilijoille entistä monipuolisempi toiminta taide- ja kulttuurialalla, ohjaamatta kuitenkaan taiteilijoita yksinomaan yrittäjiksi.

- Turvataan taidekoulutuksen korkea laatu kasvattamalla muun korkeakoulutuksen ohella myös taidealan koulutuksen rahoitusta.
- Kehitetään taidealojen ja taiteen tutkimuksen opetusta tarjoavien korkeakoulujen työnjakoa niiden oma-aloitteisen yhteistyön pohjalta, ilman itsetarkoituksellista keskittämistä.
- Kehitetään taidekoulutukseen kuuluvia työelämäopintoja ja ammatillista täydennyskoulutusta tarjoamaan laajasti erilaisia työelämävalmiuksia yrittämisestä ja ammatinharjoittamisesta tuottamiseen, projektinhallintaan ja kansainvälistymiseen.
- Tuetaan taiteen maailmasta nousevien luovien käytäntöjen tuomista muiden aineiden oppimiseen sekä korkeakoulujen sisällä että välillä.
- Turvataan Taideyliopistossa käynnistyvän kirjoittamisen maisteriohjelman jatkuvuus ja kehitetään taidealojen koulutustarjontaa taidekentän kehityksen mukaisesti.

Kulttuuri elinympäristössämme

Kulttuuri ja hyvinvointi

Kulttuuripalveluihin osallistuminen lisää tutkitusti osallisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Taide lisää myös koettua terveyttä ja parantaa elämänlaatua. Taide lisää itsetuntemusta ja tunteita, auttaa ratkomaan ristiriitoja ja vaikuttaa positiivisesti yhteisöjen kehittymiseen. Taidetta ja kulttuuria voidaan käyttää myös tavoitteellisesti hyvinvoinnin edistämiseen esimerkiksi osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

- Kunnat ottavat taiteen ja kulttuurin myös osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.
- Kulttuurihyvinvoinnin koulutusta ja tutkimusta lisätään.
- Kuntien strategiat ja hyvinvointikertomukset huomioivat kulttuurihyvinvoinnin osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.
- Maakunnilla on strategisen tason toimintasuunnitelma sekä rakenteet, jotka takaavat resurssit kulttuurihyvinvoinnin toteuttamiselle sosiaali- ja terveystaloudessa.
- Taiteilijoille mahdollistetaan pitkäkestoisia työskentelyjaksoja sote-alan toimintayksiköissä.
- Luodaan malleja, joissa taiteilija ja sote-ammattilainen toimivat työparina.

Rakennetun ympäristön laatu

Viihtyisässä kaupungissa ja kylässä eri aikakausien kerrostumat näkyvät. Rakennetun ympäristön laatu - kaavoitus, arkkitehtuuri ja ympäristösuunnittelu - vaikuttavat suuresti jokaisen asukkaan elämänlaatuun ja sitä kautta koko yhteiskunnan toimivuuteen. Arkkitehtuuri on merkittävä kulttuurin ja taiteen muoto, joka pitkälti myös määrittelee kustakin aikakaudesta myöhemmin aikoina muodostettava kokonaiskuva. Rakentamiseen liittyy merkittäviä ekologisia, taloudellisia ja taiteellisia panostuksia. Turvaamalla suunnittelijoille asianmukaiset ajalliset ja taloudelliset resurssit varmistetaan laadukas rakennettu ympäristö.

Kestävään kehitykseen liittyvät arvot vaikuttavat enenevässä määrin ihmisten valintoihin. Aineettomat ja lähipalvelut lisäävät suosiotaan samalla kun kritiikki epäekologisia ratkaisuja kohtaan kasvaa. Myös kulttuuripalveluissa ja tuotteissa on hyödynnettävä ja edistettävä kierrättämistä ja kiertotalouden mahdollisuuksia.

- Tehdään arkkitehtuuripoliittinen ohjelma niin valtakunnallisesti kuin kunnissa.
- Järjestetään julkisista kohteista avoimia arkkitehtuurikilpailuja ja toteutetaan niiden voittajasuunnitelmat.
- Varmistetaan kaavoituksessa ja rakennuslupia myönnettäessä, että kaikki uudis- ja korjausrakentaminen toteutetaan parasta ympäristösuunnittelun ja arkkitehtuurin asiantuntemusta noudattaen. Huolehditaan siitä, että jokaisen hankkeen vaikutusarviointi tehdään täysimittaisesti lakien (ympäristövaikutusten laki, maankäyttö- ja rakennuslaki) ja säästöjen mukaan.
- Osallistetaan asukkaat suunnittelutyöhön kuntien ja maakuntien rakentamisen suunnittelussa.
- Edistetään ekologisuutta kulttuurilaitosten ja rakennetun ympäristön materiaaleissa, energiaratkaisuissa ja hankinnoissa. Lisätään puurakentamista ja tuetaan siihen liittyvien innovaatioiden syntymistä.
- Kehitetään mittareita ekologisen jalanjäljen huomioimiseen kulttuurilaitosten rahoituksessa. Huomioidaan ekologisuus ja kestävä kehitys kulttuuristrategioissa päätöksenteon eri tasolla.

- Suojellaan rakennusperintöä ja rakennetun ympäristön kerrostumia.

Monimuotoinen kulttuuriperintö

Kulttuuriperinnöt ovat voimavara. Julkisen hallinnon tehtävä on varmistaa, että kaikilla on mahdollisuus osallistua oman kulttuuriperintönsä vaalimiseen ja hyödyntämiseen. On luotava ihmisille mahdollisuuksia luoda ja ylläpitää elävää kulttuuriperintöä osana kulttuurisia oikeuksia.

Kulttuuriperintökohteet - kiinteä ja aineeton kulttuuriomaisuus sekä perinnemaisemat - luovat ja ylläpitävät kulttuuri-identiteettiä, yhteenkuuluvuuden ja merkityksellisyyden tunnetta sekä yleistä elämänlaatua. Asiantuntemuksella toteutettu kaavoitus ja rakentaminen nostavat kulttuuriperintökohteiden arvoa ja koko alueen vetovoimaisuutta.

Aineeton kulttuuriperintö siirtyy sukupolvelta toiselle ja luo tunteen identiteetistä ja jatkuvuudesta ja edistää kulttuurisen moninaisuuden ja inhimillisen luovuuden kunnioitusta. Kädentaidot, tarinat, juhlat ja tavat, esittävät taiteet sekä luontoon liittyvä tietotaito ovat oleellinen osa aineetonta kulttuuriperintöä.

- Toteutetaan kansallisten kulttuuriperintökohteiden listaaminen kansainvälisten sopimusten mukaisesti ja huomioidaan tällaisten kohteiden arvo kaavoitus- ja rakennustyössä.
- Parannetaan ymmärrystä kulttuuriperinnön kokonaisvaltaisesta merkityksestä ja vahvistetaan yleistä tahtoa sen säilyttämiseksi koulutuksen ja asennekasvatuksen avulla.
- Turvataan rakennetun ympäristön suojelun mahdollisuudet ja resurssit.
- Huomioidaan aineeton elävä kulttuuriperintö vahvemmin kulttuuriperinnön tukemisessa. Nostetaan teemaa esiin kasvatuksessa ja koulutuksessa.
- Huomioidaan ilmastonmuutokseen varautumisessa sään ääri-ilmiöiden lisääntymisen vaikutukset arkeologisen kulttuuriperinnön säilymiseen ja museoiden kokoelmien turvallisuuteen.
- Huolehditaan kulttuuriperinnön saavutettavuudesta edistämällä digitointia.